Prof. dr Dragan Jovašević

Pravni fakultet u Nišu

SISTEM IMOVINSKIH SANKCIJA U KRIVIČNOM PRAVU SRBIJE I CRNE GORE*

SAŽETAK: U suzbijanju i sprečavanju kriminaliteta uopšte, a naročito imovinskog koji danas preovladava u strukturi savremenog kriminaliteta, sva krivična zakonodavstva predviđaju različita sredstva i mere. Među njima se po svojoj prirodi, karakteru, dejstvu i značaju izdvajaju krivične sankcije. S obzirom na specifičan karakter imovinskih krivičnih dela i njihovih učinilaca predviđene su specifične vrste sankcija: kazne — novčana kazna i konfiskacija imovine i mera bezbednosti oduzimanja predmeta koje pored represivnog imaju i izuzetno preventivno dejstvo. Ovaj rad upravo razmatra pojam, obeležja i karakteristike ovih krivično pravnih mera u našem ali i u inostranim krivičnim zakonima.

Ključne reči: krivično delo, učinilac, imovina, krivična sankcija, novčana kazna, mera bezbednosti, oduzimanje predmeta

UVODNA RAZMATRANJA

U strukturi kriminaliteta u svim savremenim državama preovladava imovinski kriminalitet kako po broju izvršenih dela, njihovih učinilaca, prouzrokovanim posledicama, obimu i intenzitetu ispoljene društvene opasnosti, recidivu i drugim obeležjima. U suzbijanju kriminaliteta svih oblika i vidova ispoljavanja pa i imovinskog kriminaliteta primenjuju se različite mere, sredstva i postupci od strane različitih društvenih (u prvom redu državnih) organa na svim društvenim nivoima. Sve te različite mere se mogu podeliti na preventivne i represivne (prinudne). Po svom značaju,

* Rad primljen: 30. IX 2005. godine.

prirodi, sadržini, karakteristikama i dejstvu među ovim merama se izdvajaju krivične sankcije.¹

One su po svom karakteru istovremeno i represivne i prinudne. Naime, one se sastoje u oduzimanju ili ograničavanju određenih sloboda i prava učinocu krivičnog dela. Primenjuju se protiv njegove volje na osnovu odluke suda u skladu sa uslovima, na način i po postupku koji je zakonom određen. Svrha je ovih mera višestruko određena. U prvom redu one imaju za cilj zaštitu društva (odnosno njegovih društvenih vrednosti) od svih oblika kriminaliteta (od svih oblika i vidova povređivanja i ugrožavanja). Dalje, njihovom se primenom nastoji učinilac krivičnog dela sprečiti da uopšte ili bar za određeno vreme ponovo izvrši krivično delo (isto ili različito). Njima se takođe vaspitno deluje na široke mase da se uzdrže od kršenja propisa i vršenja krivičnih dela pod pretnjom efikasne, blagovremene i zakonite primene u zakonu predviđene represivne mere u vidu krivične sankcije.²

Kada govorimo o suzbijanju i sprečavanju imovinskog kriminaliteta (koji u strukturi ukupnog kriminaliteta zauzima visoko mesto) moramo da ukažemo na neke njegove osnovne karakteristike od kojih zavisi i efikasna i kvalitetna borba protiv učinilaca ovih dela. Kao objekt napada kod imovinskih krivičnih dela javlja se imovina drugog (fizičkog ili pravnog) lica. Ta imovina se može javiti u obliku pokretne i nepokretne imovine, ali i kao imovinska prava i imovinski interesi. Radnja izvršenja se najčešće kod ovih dela javlja u vidu oduzimanja, prisvajanja, pribavljanja. Ona se preduzima u nameri da se sebi ili drugom pribavi protivpravna imovinska korist ili da se drugome nanese kakva šteta.³

Za pojedina dela zakon određuje poseban psihički elemenat ispoljen u vidu pobude koristoljublja. Koristoljublje predstavlja⁴ pobudu koja se sastoji u bezobzirnom, egoističkom stremljenju da se postigne imovinska korist po svaku cenu. Ona se tako javlja kao posebno subjektivno, psihičko obeležje u obliku namere (u smislu svesne i voljne upravljenosti radnje na ostvarenje cilja čija predstava deluje kao unutrašnji pokretač svake ljudske delatnosti). I konačno, kao rezultat preduzete radnje izvršenja kod imovinskih krivičnih dela javlja se s jedne strane prouzrokovanje štete po imovinu, imovinska prava ili interese pasivnog subjekta (fizičkog ili pravnog lica) odnosno s druge strane isto toliki ili veći iznos pribavljene protivpravne imovinske koristi na strani izvršioca dela ili nekog drugog lica.

¹ Dragan Jovašević, *Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije*, Službeni glasnik, Beograd, 2002, str. 18–34.

² Svrha propisivanja, izricanja i izvršenja krivičnih sankcija je jedinstveno postavljena. Vidi: Dragan Jovašević, *Komentar Zakona o izvršenju krivičnih sankcija sa pratećim propisima i sudskom praksom*, Službeni list SRJ, Beograd, 2000.

³ O pojmu i karakteristikama imovinskih krivičnih dela videti više: Dragan Jovašević, *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije*, Nomos, Beograd, 2003, str. 467 i dalje.

⁴ Bogdan Zlatarić — Mirjan Damaška, *Rječnik krivičnog prava i postupka*, Zagreb, 1966, str. 138; Dragan Jovašević, *Leksikon krivičnog prava*, Službeni list SRJ, Beograd, 2002, str. 212.

Propisivanje, izricanje i izvršenje svih krivičnih sankcija ima za prioritetni cilj zaštitu društvenih dobara i vrednosti od svih oblika povredivanja i ugrožavanja. U ostvarenju toga zadatka nadležni organi krivičnog pravosuđa⁵ primenjuju odgovarajuće vrste i mere krivičnih sankcija. U borbi protiv imovinskog kriminaliteta ta se društvena aktivnost svodi u prvom redu na primenu specifičnih krivično pravnih mera i sredstava koji treba da odgovore zahtevima i potrebama savremene države (društva) odnosno da budu adekvatan, efikasan i zakonit odgovor na sve specifičnosti koje ova vrsta kriminaliteta nosi sa sobom.

U sistemu krivičnopravnih mera reagovanja društva na oblike i vidove ispoljavanja imovinskog kriminaliteta po svom značaju, sadržini, karakteru, dejstvu i prirodi naročito se izdvajaju sledeće mere: 1) u Republici Srbiji — novčana kazna i konfiskacija imovine kao imovinske kazne (čl. 39. i 39a OKZ ranije KZ SRJ) odnosno u Republici Crnoj Gori — novčana kazna (čl. 39. i 40. KZ RCG⁶) i 2) mera bezbednosti oduzimanja predmeta koji su upotrebljeni ili namenjeni za izvršenje krivičnog dela odnosno koji su nastali izvršenjem krivičnog dela (predviđena u čl. 69. OKZ ranije KZ SRJ odnosno u čl. 75. KZ RCG).

POJAM I KARAKTERISTIKE NOVČANE KAZNE

Novčana kazna predstavlja imovinsku kaznu koja se istorijski pojavila veoma rano i to u vezi sa sistemom kompozicije prema kome je izvršilac zabranjenog dela plaćao određenu sumu novca oštećenom ili njegovoj porodici kao „naknadu za učinjeno delo” čime se praktično izbegavala primena krvne osvete. Danas novčana kazna predstavlja samostalnu krivičnu sankciju koja se sastoji u plaćanju određenog novčanog iznosa u korist države. Ona predstavlja najčešće izricanu krivičnu sankciju. Tako je procenat izrečenih novčanih kazni u našoj zemlji 1990. godine dostigao iznos od 45% od ukupno izrečenih krivičnih sankcija.⁷

Slična je situacija i u drugim zemljama. Ova je kazna posebno pogodna za lakša krivična dela (bagatelni kriminalitet), ali se njena primena čak praktikuje i na području srednjeg kriminaliteta.⁸ Izriče se najčešće nehatnim, primarnim i situacionim delikventima pa je u nekim zemljama njena primena toliko raširena da je na području lakšeg i srednjeg kriminaliteta u potpunosti istisnula kaznu lišenja slobode.⁹

⁵ Zoran Stojanović, *Politika suzbijanja kriminaliteta*, Novi Sad, 1991, str. 79—81; Ljubiša Jovanović—Dragan Jovašević, *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2002, str. 212. i dalje.

⁶ *Krivični zakonik Republike Crne Gore* — Službeni list Republike Crne Gore broj 70/2003; Ljubiša Lazarević—Branko Vučković—Vesna Vučković, *Komentar Krivičnog zakonika Republike Crne Gore*, Nikšić, 2004, str. 148—152.

⁷ Đorđe Đorđević, *Odmeravanje novčane kazne*, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, broj 3/1998, str. 102.

⁸ Zoran Stojanović, *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, 2000, str. 265.

⁹ Vidi: W. Hassemer, *Einführung in die Grundlagen des Strafrechts*, 2. Auflage, München, 1990, str. 298.

Osim u krivičnom zakonodavstvu novčana kazna predstavlja i izuzetno značajnu sankciju koja se izriče i učiniocima drugih vrsta delikata — privrednih prestupa¹⁰ i prekršaja¹¹ i to bez obzira da li se kao učinilac ovih dela javlja fizičko lice, pravno lice, odgovorno lice u pravnom licu ili preduzetnik. Ona se može izreći učiniocu krivičnog dela koji je krivično odgovoran za učinjeno delo i to kao glavna i kao sporedna kazna. Čak štaviše ona se može i kumulativno izreći uz kaznu lišenja slobode naravno pod uslovima predviđenim u krivičnom zakonu.

Novčana kazna se sastoji u obavezi plaćanja osuđenog lica određenog novčanog iznosa u korist države (odnosno njenog budžeta). Pravosnažnošću presude o izricanju novčane kazne između učinioca krivičnog dela i države stvara se obligaciono pravni odnos u kome se država pojavljuje kao poverilac, a učinilac krivičnog dela (osuđeni) kao dužnik.

Kao glavna kazna novčana kazna se može izreći kada je u krivičnom zakonu alternativno predviđena uz kaznu zatvora odnosno kada sud primenom odredbi o odmeravanju i ublažavanju propisane kazne zatvora nađe da je izricanje ove kazne opravdano sa aspekta ostvarenja svrhe kažnjavanja. Kao sporedna kazna novčana kazna se može izreći u više slučajeva: 1) kada je u zakonu kumulativno predviđena uz kaznu zatvora za određeno krivično delo, 2) kada uopšte nije predviđena u zakonu za određeno krivično delo, ali je to delo izvršeno iz koristoljublja i 3) kada je novčana kazna predviđena u zakonu alternativno uz kaznu zatvora za određeno krivično delo s tim što sud u konkretnom slučaju izriče obe propisane kazne. Na isti način se novčana kazna može izreći učiniocu krivičnih dela u sticaju.

U opštem delu krivičnog prava određeni su opšti minimum i opšti maksimum novčane kazne, dakle okviri u kojima se sud u konkretnom slučaju može kretati prilikom odmeravanja ove vrste kazne. Opšti zakonski minimum ove vrste kazne u Republici Srbiji je 1000 dinara, dok postoje dva opšta maksimuma. Naime, opšti maksimum novčane kazne u našem pravu iznosi 200.000 dinara, no ako je krivično delo izvršeno iz koristoljublja onda je sud ovlašćen da takvom učiniocu krivičnog dela može izreći novčanu kaznu u iznosu do 800.000 dinara. U Republici Crnoj Gori novčana kazna se može izreći u rasponu od 200 Eura do 20.000 Eura, odnosno do 100.000 Eura za krivična dela koja su učinjena iz koristoljublja.

Prilikom odmeravanja novčane kazne sud je dužan da, imajući u vidu svrhu kažnjavanja u skladu sa odredbom čl. 41. OKZ, uzme u obzir sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, a naročito imovno stanje učinioca krivičnog dela. Naime, on treba da proceni njegovu ukupnu imovinsku snagu — njegovu imovinu, imovinske prihode, ali i imovinske rashode

¹⁰ Dragan Jovašević, *Komentar Zakona o privrednim prestupima*, Službeni list SRJ, Beograd, 2001; Dragan Jovašević, *Privredni prestupi u sudskoj praksi — Praktikum*, Službeni glasnik, Beograd, 2001.

¹¹ Dragan Jovašević, *Zbirka zakona o prekršajima sa komentarom i praksom*, Službeni glasnik, Beograd, 2004.

(obaveze).¹² No, naša je praksa zabeležila i slučajeve kumulativnog izricanja novčane kazne uz uslovnu osudu (kao posebnu vrstu admonitivnih krivičnih sankcija). Kada se optuženom izrekne uslovna osuda kojom se utvrđuje kazna zatvora, a ujedno izrekne i novčana kazna kao sporedna kazna ne može se uz uslovnu osudu postaviti uslov da osuđeni plati sporednu kaznu.¹³

U vezi sa izricanjem novčane kazne potrebno je ukazati i na odredbu čl. 50. OKZ. Naime, prema ovom zakonskom rešenju u novčanu kaznu se obavezno uračunava i vreme koje je učinilac krivičnog dela proveo u pritvoru kao i svako drugo lišenje slobode u vezi sa krivičnim delom. Ovakvo rešenje se opravdava razlozima pravičnosti. Na isti način se u izrečenju novčanu kaznu uračunava i zatvor ili novčana kazna koju je osuđeni izdržao odnosno platio za izvršeni privredni prestup ili prekršaj pod uslovom da krivično delo za koje je ova imovinska kazna izrečena obuhvata svojim obeležjima i obeležja privrednog prestupa i prekršaja odnosno u određenim slučajevima i vojno disciplinskog prestupa. Pri ovakvom uračunavanju izjednačuje se dan pritvora, dan lišenja slobode, dan zatvora i 200 dinara novčane kazne u Republici Srbiji odnosno 40 Eura u Republici Crnoj Gori.

Kada sud dođe do uverenja da je krivično odgovornom učiniocu krivičnog dela za učinjeno delo opravdano i pravično izreći novčanu kaznu, on je u presudi odmerava u tačno određenom iznosu (fiksnom iznosu).¹⁴ Pri tome je sud dužan da odredi i rok (vreme) njenog plaćanja. Ovaj rok ne može da bude kraći od 15 dana ni duži od tri meseca. U tom smislu je i stanovište naše sudske prakse.¹⁵ Ovaj rok plaćanja sud će odrediti prema konkretnim okolnostima slučaja, a prvenstveno u skladu sa imovinskim mogućnostima učinioca. Imajući u vidu ove okolnosti sud može dozvoliti i obročnu otplatu novčane kazne (plaćanje u ratama) s tim što je u tom slučaju dužan da odredi broj rata, visinu pojedinih rata i vreme isplate koje ne može da bude duže od dve godine. Svi rokovi koje sud odredi za plaćanje izrečene novčane kazne računaju se od pravosnažnosti prvostepene presude ako žalba nije izjavljena, odnosno od dostavljanja pravosnažne presude žalbenog suda osuđenom.¹⁶

Ako osuđeni ne plati novčanu kaznu u utvrđenom roku onda se pristupa njenoj prinudnoj naplati. A u slučaju da se ni u ovom postupku ne

¹² Ljubiša Jovanović—Dragan Jovašević, *Krivično pravo, Opšti deo*, Nomos, Beograd, 2002, str. 362.

¹³ Presuda Vrhovnog suda Srbije KŽ. 1258/82. od 19. 4. 1983. godine.

¹⁴ Pored izricanja novčane kazne u fiksnom iznosu, Krivični zakonik Republike Crne Gore u čl. 40. poznaje i novčanu kaznu u dnevnim iznosima koja se izriče u slučajevima kada je moguće utvrditi prihode i rashode učinioca krivičnog dela pri čemu se dnevni iznos ovako utvrđene kazne kreće od 10 do 1.000 Eura, a broj dnevnih iznosa ne može biti manji od deset ni duži od 360 dana. Do iznosa novčane kazne na ovaj način sud dolazi množenjem odmerenog broja dnevnih iznosa sa utvrđenom vrednošću jednog dnevnog iznosa.

¹⁵ Presuda Vrhovnog suda Crne Gore KŽ. 234/79.

¹⁶ *Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije* u redakciji Nikole Srzentića, Beograd, 1995, str. 200—201.

može naplatiti u celosti ili delimično, izrečena novčana kazna se zamenjuje kaznom zatvora (tzv. supletorni zatvor) s tim što se 200 dinara novčane kazne (nenaplaćene) zamenjuje jednim danom zatvora. No, u ovom slučaju kazna zatvora ne može da bude duža od šest meseci.

Na ovom mestu ćemo ukazati i na jednu specifičnu situaciju koja nastaje prilikom odmeravanja kazne za krivična dela izvršena u sticaju. Naime, u ovakvoj situaciji može se desiti da sud istovremeno kumulativno izrekne i kaznu zatvora (kao redovnu vrstu kazne) i novčanu kaznu. U slučaju da osuđeni nije u mogućnosti da dobrovoljno plati odmereni iznos novčane kazne bilo u celosti bilo delimično, a nije moguće prinudno izvršenje iste, sud može i u ovom slučaju da nenaplaćeni deo novčane kazne zameni kaznom zatvora. To znači da u ovom slučaju osuđeni istovremeno ima da izdrži dve kazne zatvora koje se nastavljaju jedna na drugu, ali koje su po svojoj prirodi i karakteristikama ipak različite.¹⁷

U vezi sa uračunavanjem novčane kazne koja je izrečena za privredni prestup ili prekršaj u novčanu kaznu koja je učiniocu krivičnog dela izrečena pod uslovom postojanja objektivnog i subjektivnog identiteta treba ukazati i na odgovarajuća rešenja prisutna inače u našoj sudskoj praksi. Ako je okrivljenom za radnje koje sadrže obeležja krivičnog dela i prekršaja izrečena za krivično delo kazna zatvora i novčana kazna, a za prekršaj novčana kazna, onda mu treba izrečenu novčanu kaznu za prekršaj uračunati u izrečenu novčanu kaznu za krivično delo bez obzira što mu je ta kazna izrečena kao sporedna. Međutim, ako je ta kazna veća od novčane kazne izrečene za krivično delo, i tada odgovarajući deo kazne treba uračunati u novčanu kaznu, a ostatak u kaznu zatvora.¹⁸

Kada sud učinioca oglasi krivim i izrekne mu novčanu kaznu za učinjeno krivično delo, a u tu kaznu mu ne uračuna novčanu kaznu za učinjeni prekršaj čija su obeležja obuhvaćena radnjom izvršenja za koju je oglašen krivim i osuđen na novčanu kaznu, to ne predstavlja bitnu povredu krivičnog zakona jer se može doneti posebno rešenje o uračunavanju kazne.¹⁹

NAČINI ODMERAVANJA NOVČANE KAZNE

U pogledu načina propisivanja i odmeravanja novčane kazne pojedina savremena krivična zakonodavstva razlikuju sledeće sisteme:

1. sistem fiksnih iznosa,²⁰

¹⁷ Bora Čejović, *Krivično pravo u sudskoj praksi*, Prva knjiga, Opšti deo, Beograd, 1985, str. 273—274; Đurđić Vojislav — Jovašević Dragan, *Praktikum za krivično pravo*, Knjiga prva, Opšti deo, Službeni glasnik, Beograd, 2003, str. 86. i dalje.

¹⁸ Zaključak Krivičnog odeljenja Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine od 15. 7. 1983. godine.

¹⁹ Presuda Vrhovnog suda Srbije Kž. 53/96. od 19. 12. 1996. godine.

²⁰ Codice penale, Note richiami e indici a curadi Sofo Borghese, Giudici del Tribunale di Milano, Milano, 1952; Schweizerisches Strafgesetzbuch Stand Am 1. April 1996, Bern, 1997. Zbirka krivičnih (kaznenih) propisa Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1998, Službeni glasnik Republike Srpske, Banja Luka, broj 22/2000. godine.

2. sistem dani—novčana kazna ili sistem dnevnih globa,²¹
3. sistem prosečnih ličnih dohodaka,²²
4. sistem proporcionalnog odmeravanja novčane kazne.²³

Kako je u našoj zemlji (kao i u najvećem broju krivičnopravnih sistema danas) prihvaćen sistem fiksnih iznosa, to ćemo u nastavku izlaganja ukazati na njegove karakteristike. Sistem ili metod fiksnih iznosa predstavlja klasični način propisivanja i odmeravanja novčane kazne prihvaćen u najvećem broju krivičnih zakonodavstava danas, koji je odavno poznat i primenjivan (još u starom Rimskom pravu i Humurabijevom zakoniku). Prema ovom sistemu novčana kazna se propisuje u tačno određenom fiksnom iznosu ili se fiksno određuju opšti minimum i opšti maksimum novčane kazne i to u odredbama opšteg dela krivičnog zakona. Pored ovakvog propisivanja novčane kazne, ona se i izriče u tačno određenom novčanom iznosu koji je osuđeno lice dužno da plati u presudom određenom roku. Svakako da pri odmeravanju novčane kazne na ovaj način od velikog je značaja i imovinsko stanje učinioca krivičnog dela.

Prednost ovog sistema se ogleda u njegovoj jednostavnosti, preciznosti i pravičnosti jer su novčani iznosi kazne koju učinilac krivičnog dela treba da plati određeni u fiksnom iznosu pa nije potrebno njihovo kasnije ponovno obračunavanje, određivanje i nivelisanje uglavnom vezano za određene vrednosne (inflatorne) elemente. Ovaj je sistem veoma pogodan za primenu u sudskoj praksi i u potpunosti odgovara načelu zakonitosti krivičnog dela i kazne. No, pored niza prednosti zbog kojih je ovaj sistem i najrasprostranjeniji evidentno je da on ima i nedostatke koji se posebno ogledaju u načinu obračunavanja novčane kazne u uslovima povećane ili izrazito velike inflacije kada izrečeni fiksni iznosi novčane kazne postaju realno niži, pa čak i simbolični.

IZVRŠENJE NOVČANE KAZNE

Izvršenje svih krivičnih i drugih kazneno pravnih sankcija je u nadležnosti republika — federalnih jedinica. Tako je izvršenje novčane kazne u Republici Srbiji uređeno odredbama čl. 176—181. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija.²⁴ Iz ovih odredbi proizilazi da rešenje kojim se određuje izvršenje novčane kazne donosi po službenoj dužnosti prvostepeni

²¹ A. Schonke — H. Schroder, *Strafgesetzbuch Kommentar*, 18. Auflage, München, 1976; Kazenski zakonik z uvodnim pojašnjenjima B. Penka in K. Stroliga, Ljubljana 1999.

²² J. И. Скуратов—В. М. Лебедев, *Комментарии к Уголовному кодексу Российской Федерации*, Москва, 1996; Narodne novine Republike Hrvatske, Zagreb, broj 110/1997. godine; Službeni list Republike Crne Gore broj 25/1994, 29/1994, 38/1996. i 48/1999.

²³ Codice penale, Note richiami e indici a curadi Sofo Borghese, Giudici del Tribunale di Milano, Milano, 1952.

²⁴ Dragan Jovašević, *Komentar Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srbije sa pratećim propisima i sudskom praksom i Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Crne Gore*, Beograd, 2000, str. 134—140.

sud, a u svemu prema odredbama Zakona o izvršnom postupku. Novčana kazna se naplaćuje (pod uslovom da osuđeni dobrovoljno ne ispuni svoju obavezu sadržanu u presudi u određenom roku) popisom i prodajom pokretnih stvari osuđenog, a kada je to nedovoljno onda se prodaju i nepokretne stvari. U slučaju da se na ovaj način novčana kazna ne može naplatiti, obaveštava se sud koji je i izrekao ovu kaznu koji preduzima aktivnosti na zamenu izrečene novčane kazne kaznom zatvora o čemu je bilo reči u prethodnim izlaganjima.

Kada se istovremeno naplaćuju troškovi krivičnog postupka i novčana kazna, onda naplata troškova ima prvenstvo. U slučaju da se zbog izvršene novčane kazne imovina osuđenog smanji u tolikom obimu da se ne može ostvariti imovinsko pravni zahtev oštećenog (odštetni zahtev) taj se zahtev onda naplaćuje iz novčane kazne, ali najviše do visine kazne. Troškove prinudne naplate novčane kazne snosi sam osuđeni. Na ovom mestu treba ukazati i na činjenicu da se shodno odredbama republičkog zakona o izvršenju krivičnih sankcija na identičan način izvršava i novčana kazna koja je izrečena za privredni prestup i prekršaj.

Na isti način se izvršavaju i novčane kazne koje su izrečene: pravom licu, preduzetniku, odgovornom licu u pravnom licu ili fizičkom licu za izvršeni privredni prestup ili prekršaj. Na taj način je materija izvršenja krivičnih sankcija u našoj zemlji uređena na jedinstveni način, po jedinstvenim načelima i postupku koji u potpunosti garantuje zakonitost, jednakost svih pred zakonom i pravičnost.

KONFISKACIJA IMOVINE

Celokupni posleratni razvoj krivičnog prava u našoj zemlji praćen je tendencijom smanjivanja broja kazni kao sredstva kojim se društvo pokušava suočiti sa svim oblicima i vidovima kriminaliteta i prebacivanjem te borbe na sistem drugih krivičnih sankcija kao što su: mere bezbednosti, admonitivne sankcije i vaspitne mere. Ta je tendencija inače prisutna i u savremenom krivičnom zakonodavstvu gde se sve više primenjuju različite vrste supstituta kazni (ili parapenalnih mera). Tako je izmenama i dopunama Osnovnog krivičnog zakona iz aprila 2003. godine (sa primenom u Republici Srbiji) u kazneni sistem ponovo (posle 1990. godine) vraćena imovinska kazna pod nazivom konfiskacija imovine. Inače, ovu kaznu poznaju i drugi savremeni krivičnopravni sistemi kao i određene međunarodne konvencije iz oblasti krivičnog prava.

Konfiskacija imovine kao imovinska kazna sastoji se u oduzimanju imovine osuđenog lica bez naknade u granicama koje su propisane zakonom. Izricanjem ove kazne zasniva se stvarnopravni odnos države nad imovinom osuđenog lica. Njeno izricanje nije obavezno već sud u svakom konkretnom slučaju odlučuje o njenoj primeni. Izriče se samo kao sporedna kazna uz kaznu zatvora i to za zakonom određena krivična dela.

Ni u kom slučaju se ne može izreći uz novčanu kaznu.²⁵ Ovo je imovinska kazna koja se (fakultativno) može izreći u Republici Srbiji samo kao sporedna kazna ako su ispunjena dva uslova: 1) da se radi o učiniocu krivičnog dela sa elementom organizovanog kriminala i 2) da je takvom licu izrečena kazna zatvora u trajanju od najmanje četiri godine (čl. 39a OKZ).

Znači ova imovinska kazna se može izreći samo učiniocu krivičnog dela sa elementom organizovanog kriminala. Zakon o organizaciji i nadležnosti državnih organa u suzbijanju organizovanog kriminala²⁶ u čl. 2. određuje da organizovani kriminal predstavlja vršenje krivičnih dela od strane organizovane kriminalne grupe odnosno druge organizovane grupe ili njenih pripadnika za koja je predviđena kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna. Za postojanje organizovane kriminalne grupe (čl. 3. ovog Zakona) potrebno je kumulativno ispunjenje sledećih uslova: 1) grupa od tri ili više lica, 2) grupa koja postoji određeno vreme, 3) grupa koja deluje sporazumno u cilju vršenja jednog ili više krivičnih dela, 4) grupa koja je osnovana radi vršenja krivičnih dela za koja je predviđena kazna zatvora od četiri godine ili teža kazna i 5) lica koja su se udružila radi sticanja neposredno ili posredno finansijske ili druge materijalne koristi.

Pojam i karakteristike krivičnog dela sa elementom organizovanog kriminala preciznije određuje Zakonik o krivičnom postupku u čl. 504a kao krivično delo koje je rezultat organizovanog delovanja više od dva lica čiji je cilj vršenje teških krivičnih dela radi sticanja dobiti ili moći ako su još ispunjena bar tri od sledećih uslova: 1) da je svaki član kriminalne organizacije imao unapred određeni zadatak ili ulogu, 2) da je delatnost kriminalne organizacije planirana na duže vreme ili neograničeno, 3) da se delatnost organizacije zasniva na primeni određenih pravila interne kontrole i discipline članova, 4) da se delatnost organizacije planira i vrši u međunarodnim razmerama, 5) da se u vršenju delatnosti primenjuje nasilje ili zastrašivanje ili da postoji spremnost na njihovu primenu, 6) da se u vršenju delatnosti koriste privredne ili poslovne strukture, 7) da se koristi pranje novca ili nezakonito stečene dobiti, 8) da postoji uticaj organizacije ili njenog dela na političku vlast, medije, izvršnu ili sudsku vlast ili na druge društvene ili ekonomske činioce.

Teorija krivičnog prava poznaje dve vrste konfiskacije: 1) opštu (potpunu) kojom se oduzima celokupna imovina osuđenog i 2) specijalnu (delimičnu) kojom se oduzima samo deo imovine. U pravu Republike Srbije ova se kazna javlja u vidu ograničene opšte konfiskacije imovine u granicama propisanim zakonom.

Kao ostale karakteristike kazne konfiskacije imovine mogu se navesti:

²⁵ Z. Mršević, *Krivična sankcija konfiskacija imovine kao sredstvo u borbi protiv organizovanog kriminala po Evropskoj konvenciji o pranju novca*, *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, Beograd, broj 1—2/1993, str. 85—98.

²⁶ Službeni glasnik Republike Srbije broj: 42/2002, 27/2003. i 39/2003.

1) odnosi se na imovinu osuđenog lica koju ono poseduje u vreme donošenja pravosnažne sudske odluke,

2) ovom se kaznom ne može obuhvatiti buduća imovina osuđenog lica,

3) ona ne može da obuhvati imovinu članova porodice osuđenog lica,

4) njenom primenom se osuđenom licu nikada efektivno ne oduzima celokupna imovina već mu se ostavlja jedan njen deo u visini nužnih troškova koji su potrebni za izdržavanje osuđenog lica i članova njegove porodice,

5) konfiskovana pokretna i nepokretna imovina prelazi u državnu svojinu,

6) konfiskacijom imovine ne dira se u pravo trećih lica (zakonsko ili uknjiženo pravo uživanja, zaloge, hipoteke ili pravo stanovanja) na oduzetoj imovini,

7) konfiskovana imovina se može koristiti i za naknadu štete koja je pričinjena izvršenim krivičnim delom,

8) primena ove kazne nije vezana za imovinsku korist koja je pribavljena krivičnim delom,

9) konfiskovana imovina može da se vrati osuđenom licu ako se odluka o konfiskaciji imovine ukine u naknadnom postupku po vanrednim pravnim lekovima ili aktom amnestije ili pomilovanja, ako to nije moguće, tada se utvrđuje stvarna vrednost oduzete imovine u novcu i tako se vrši povraćaj njene vrednosti,

10) u slučaju pokretanja postupka za krivično delo za koje je po zakonu moguće izreći kaznu konfiskacije imovine, sud je ovlašćen da preduzme odgovarajuće mere obezbeđenja te imovine ako je to opravdano i celishodno na osnovu okolnosti konkretnog slučaja kako bi se sprečilo da optuženi do okončanja postupka raspolaže ovom imovinom u celini ili delimično i pokuša da izbegne primenu ove kazne.

Interesantno je da zakon ne govori ništa o roku zastarelosti izrečene kazne konfiskacije imovine. Prema ranijem rešenju (čl. 98. KZ SFRJ) izvršenje ove sporedne kazne je zastarevalo po proteku roka od deset godina od pravosnažnosti presude kojom je ova kazna izrečena, dok bi apsolutna zastarelost ove kazne nastupala po proteku roka od 20 godina od dana pravosnažnosti donete presude. Takođe sadašnji zakon ništa ne govori ni o brisanju osude koja bi obuhvatala konfiskaciju imovine (ni po službenoj dužnosti ni po zahtevu osuđenog) kao ni o pravnim posledicama osude i njihovom odnosu prema konfiskaciji imovine. Logično bi bilo pretpostaviti da uz izrečenu kaznu konfiskacije imovine ne nastupaju pravne posledice osude budući da se ona upravo i ispoljava u gubitku imovine osuđenog.

Ovu kaznu inače poznaju i drugi savremeni krivični zakoni i to: čl. 44. Krivičnog zakonika Ruske federacije, čl. 29. Krivičnog zakonika Albanije, čl. 23. Krivičnog zakonika Republike Ukrajine, čl. 37. Krivičnog zakonika Republike Bugarske, čl. 59. Krivičnog zakonika NR Kine.

Inače i niz međunarodno pravnih akata donetih u poslednje vreme (koje je potpisala i ratifikovala i naša zemlja) kao jednu od mera koje preporučuju nacionalnim krivičnim zakonodavstvima u borbi na suzbijanju i sprečavanju najopasnijih krivičnih dela predviđaju kaznu konfiskacije imovine:

1) Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala u čl. 12,²⁷

2) Krivično pravna konvencija o korupciji u čl. 19,²⁸

3) Konvencija o pranju, traženju, zapleni i konfiskaciji prihoda stečenih kriminalom u čl. 2,²⁹ i

4) Međunarodna konvencija o suzbijanju finansiranja terorizma u čl. 8.³⁰

Takođe i Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda u čl. 77. kao sporednu kaznu učiniocima međunarodnih krivičnih dela predviđa konfiskaciju prihoda, vlasništva i dobara koji su dobijeni direktno ili indirektno izvršenim zločinom imajući pri tome u vidu prava dobronamerne treće strane.³¹

POJAM I KARAKTERISTIKE MERE BEZBEDNOSTI ODUZIMANJA PREDMETA

No, nisu kazne jedine vrste krivičnih sankcija. One su istina propisane u posebnom delu krivičnih zakona za najveći broj krivičnih dela, one se u najvećem broju izriču prema učiniocima krivičnih dela u sudskoj praksi ali pored njih se kao posebno efikasno sredstvo u suzbijanju kriminaliteta javljaju i mere bezbednosti. One se mogu izreći svim učiniocima krivičnih dela (maloletnim i punoletnim, krivično odgovornim i neodgovornim) ako je to po oceni suda neophodno radi otklanjanja stanja i uslova koji mogu biti od uticaja da učinilac ubuduće vrši krivična dela (čl. 60. OKZ odnosno čl. 75. KZ RCG).

U sprečavanju imovinskog kriminaliteta, krivično pravo Srbije i Crne Gore predviđa jednu specifičnu meru imovinskog, stvarnog karaktera u sistemu mera bezbednosti. To je mera bezbednosti oduzimanja predmeta predviđena u čl. 69. OKZ odnosno u čl. 75. KZ RCG. Ona predstavlja stvarnu meru čije je propisivanje, izricanje i izvršenje vezano za postojanje opasnog stanja, opasnosti od posedovanja nekog predmeta na strani učinioca krivičnog dela ili pak zbog opasnosti od svojstva nekog predmeta.³²

Zakon određuje dva uslova za izricanje ove mere:

²⁷ Službeni list SRJ, Međunarodni ugovori, broj 6/2001.

²⁸ Službeni list SRJ, Međunarodni ugovori, broj 2/2002.

²⁹ Službeni list SRJ, Međunarodni ugovori, broj 7/2002.

³⁰ Službeni list SRJ, Međunarodni ugovori, broj 7/2002.

³¹ Službeni list SRJ, Međunarodni ugovori, broj 5/2001.

³² Ljubiša Jovanović—Dragan Jovašević, *op. cit.*, str. 434.

1) Predmeti koji se oduzimaju upotrebljeni su ili su namenjeni za izvršenje krivičnog dela (*instrumenta sceleris*) ili su nastali izvršenjem krivičnog dela (*producta sceleris*).

2) Mera bezbednosti se izriče uz kaznu, uslovnu osudu, sudsku opomenu, oslobodenje od kazne ili uz mere bezbednosti obaveznog psihijatrijskog lečenja i čuvanja u zdravstvenoj ustanovi ili obaveznog psihijatrijskog lečenja na slobodi (ako se izriče neuračunljivim licima) ili uz vaspitnu meru (ako je izrečena mladom punoletnom licu). Mera bezbednosti je sledstveno tome suplementarnog karaktera.

Iz navedenih uslova proizilazi da se primenom ove mere bezbednosti oduzimaju upravo oni predmeti koji su u neposrednoj vezi sa izvršenim krivičnim delom. To su predmeti koji su namenjeni ili su upotrebljeni za izvršenje krivičnog dela (sredstva, oruđa) ili su nastali izvršenjem krivičnog dela.³³

Predmeti koji su upotrebljeni ili namenjeni izvršenju krivičnog dela su po pravilu oni koji kao takvi po svojoj prirodi mogu da posluže kao sredstvo ili oruđe za izvršenje krivičnog dela (najčešće su to oružje, oruđe za savladavanje prepreka, predmeti prilagođeni tom cilju, ali to mogu biti i takvi predmeti koji sami po sebi nemaju opasna svojstva pod uslovom da su poslužili za izvršenje nekog krivičnog dela ili da postoji opasnost da se mogu upotrebiti u procesu izvršenja krivičnog dela). To svakako mogu da budu i predmeti čija su proizvodnja i promet zabranjeni ili ograničeni ili su pod posebnim režimom zbog njihovih opasnih svojstava kao otrovi, eksploziv, opojne droge, psihotropne supstancije).

Za primenu mere bezbednosti oduzimanja predmeta od posebnog značaja je i pravno shvatanje usvojeno na zajedničkoj sednici Saveznog suda, Vrhovnog vojnog suda, republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova koja je održana 28. decembra 1976. godine koje glasi: „Stvari (automobil, nameštaj, razni aparati i sl.) koje su kupljene stranom valutom pribavljenom izvršenjem krivičnog dela trgovanja stranom valutom ili drugim vrednostima čiji je promet kažnjiv po čl. 234. KZ ne mogu se oduzeti primenom mere bezbednosti oduzimanja predmeta jer to nisu predmeti koji su neposredno nastali ili su upotrebljeni za izvršenje krivičnog dela”.³⁴

Primenom mere bezbednosti se praktično oduzimaju samo pokretne stvari. To znači da se nepokretne stvari kao što su zgrade, delovi zgrada, zemljište ne mogu oduzeti čak i pod uslovom da su poslužili učiniocu za izvršenje nekog krivičnog dela. No, zato se mogu oduzeti saobraćajna sredstva kao što su vozila, brodovi, vazduhoplovi bez obzira što se ova dva poslednja sredstva tretiraju u civilnom pravu kao nepokretnosti.

Od predmeta koji su upotrebljeni, namenjeni ili su nastali izvršenjem krivičnog dela treba razlikovati predmete koji su pribavljeni kao nagrada

³³ Dragan Jovašević, *Leksikon krivičnog prava*, Službeni list SRJ, Beograd, 2002, str. 357–358.

³⁴ Pravno shvatanje usvojeno na opštoj sednici Saveznog suda, Vrhovnog vojnog suda i republičkih i pokrajinskih vrhovnih sudova održanoj 28. 12. 1976. godine.

za učinjeno krivično delo ili pak koje je učinilac ili drugo lice pribavilo prodajom ukradenih ili na drugi protivpravan način. Ovi se predmeti iako se na posredan način nalaze u vezi sa izvršenim krivičnim delom ne oduzimaju primenom ove mere bezbednosti već na osnovu čl. 84—87. OKZ primenom posebne krivično-pravne mere *sui generis* — oduzimanjem protivpravno pribavljene imovinske koristi. Ove dve krivično-pravne mere se izriču samostalno pod uslovom da su ispunjene zakonske pretpostavke za svaku ponaosob, a mogu se izricati i kumulativno.

Merom bezbednosti iz čl. 69. OKZ se u načelu mogu oduzeti predmeti koji se nalaze u svojini učinioca krivičnog dela. To je i razumljivo jer se i ovde radi o krivičnoj sankciji koja treba da lično pogodi učinioca zbog izvršenog krivičnog dela. No, pored toga, u zakonom predviđenim slučajevima predmeti se primenom ove mere bezbednosti mogu oduzeti i kada nisu svojina učinioca krivičnog dela. Takva mogućnost je izričito predviđena odredbom čl. 69. st. 2. OKZ ako to zahtevaju interesi opšte bezbednosti ili razlozi morala s tim što se ni u tom slučaju ne dira u pravo trećih lica na naknadu štete od učinioca krivičnog dela. I primena mere bezbednosti u ovom slučaju ima izrazito preventivni karakter jer sprečava u budućnosti vršenje krivičnih dela, no sa razlogom se u krivično-pravnoj teoriji postavlja pitanje opravdanosti ovakvog oduzimanja kao vrste krivične sankcije kada se predmeti oduzimaju od lica koje samo nije učestvovalo u izvršenju krivičnog dela ni na koji način ili koje je određeni predmet pribavilo na koji drugi zakonom dozvoljeni način (a ne izvršenjem krivičnog dela).

Izricanje mere bezbednosti oduzimanja predmeta je u načelu fakultativno. To znači da se ova vrsta krivične sankcije izriče po nahođenju suda ako su u konkretnom slučaju ispunjeni zakonom predviđeni uslovi imajući pri tome u vidu svrhu propisivanja i izricanja krivičnih sankcija uopšte. Sud po pravilu na osnovu svih subjektivnih i objektivnih okolnosti vezanih za izvršeno krivično delo i njegovog učinioca donosi odluku o izricanju mere bezbednosti iz čl. 69. OKZ. Pored ove zakonske mogućnosti, predviđeno je izuzetno i da sud u konkretnom slučaju mora izreći meru bezbednosti, naravno ako su za to ispunjeni zakonom predviđeni uslovi. U tom slučaju sudu nije ostavljeno na slobodnu ocenu da sam odlučuje o primeni mere bezbednosti već je dužan da istu izrekne.

U tom smislu je i odluka Saveznog suda prema kojoj odredbe posebnog dela krivičnog zakonika kojima se za pojedina krivična dela propisuju da će se predmeti oduzeti predstavlja konkretizaciju odredaba opšteg dela Krivičnog zakonika pa se nezavisno od njih ne mogu primeniti.³⁵ Meru bezbednosti oduzimanja predmeta sud može da izrekne na dva načina: u odluci o samoj krivičnoj stvari (presudi ili rešenju) ili pak posebnim rešenjem. Po pravilu sud u odluci kojom meritorno rešava krivičnu stvar odlučuje i o primeni ove mere bezbednosti.

³⁵ Presuda Saveznog suda Kzs. 12/78. od 31. 5. 1978. godine.

U tom smislu je i stanovište naše sudske prakse. Mere bezbednosti oduzimanja predmeta je jedna od krivičnih sankcija pa je kao takvu u slučaju kad je propušteno da se izrekne presudom posle nastupanja apsolutne zastarelosti krivičnog gonjenja za delo za koje je optuženi oglašen krivim sud ne može izreći ni naknadnim rešenjem po odredbi čl. 500. st. 3. ZKP.³⁶

Naime, posebno rešenje o izricanju mere bezbednosti oduzimanja predmeta sud donosi samo izuzetno i to u dva slučaja: kada se u presudi kojom je optuženi oglašen krivim propusti da se donese takva odluka i u slučaju kada je postupak okončan pred drugim organom ili je obustavljen. Kada je postupak kojim je okrivljeni oglašen krivim pravosnažno okončan, rešenje o oduzimanju predmeta u smislu čl. 69. OKZ može doneti veće iz čl. 23. st. 6. ZKP naknadno kada je propušteno da se takva odluka donese.³⁷

Izrečenu meru bezbednosti oduzimanja predmeta u skladu sa odredbom čl. 212. Zakona o izvršenju krivičnih sankcija izvršava sud koji je tu meru i izrekao u prvom stepenu. Zavisno od prirode oduzetih predmeta sud može da odluči da li će se oduzeti predmeti prodati prema odredbama Zakona o izvršnom postupku ili će se predati državnim organima, kriminalističkom muzeju ili drugim naučnim ili dobrotvornim ustanovama ili će se pak isti uništiti. U svakom slučaju sredstva ostvarena prodajom oduzetih predmeta se prema izričitoj zakonskoj odredbi unose kao prihod u budžet Republike Srbije.

ZAVRŠNA RAZMATRANJA

U suzbijanju različitih oblika i vidova kriminaliteta društvu stoji na raspolaganju više sredstava, mera i postupaka. Jedno od tih sredstava predstavljaju i krivično pravne mere. Njih u našem krivičnom pravu ima više vrsta. Tu su krivične sankcije, ali i druge krivično pravne mere *sui generis*. U sprečavanju i suzbijanju imovinskog kriminaliteta iz te široke lepeze društvenih mera reagovanja na kriminalitet, po svom značaju, prirodi, sadržini, karakteru i dejstvu izdvajaju se novčana kazna, konfiskacija imovine i mera bezbednosti oduzimanja predmeta.

Iako se ovde prvenstveno radi o prinudnim, retributivnim merama koje se primenjuju prema učiniocu krivičnog dela upravo zbog izvršenog dela i protiv njegove volje, ne može se sporiti i njihov preventivni značaj (i to kako sa aspekta specijalne ili posebne prevencije koji je više istaknut tako i sa aspekta generalne ili opšte prevencije). Pošto se svim ovim merama od učinioaca krivičnog dela oduzimaju imovinska prava ili imovinska korist odnosno imovina (najčešće pokretna zbog prirode i karaktera izrečene mere) to se ovim sankcijama društvo na najefikasniji i najracionalniji način suprotstavlja upravo učiniocima imovinskih krivičnih dela. Prime-

³⁶ Presuda Okružnog suda u Svetozarevu Kž. 474/78. od 19. 6. 1978. godine.

³⁷ Rešenje Okružnog suda u Beogradu Kž. 2115/96. od 27. 11. 1996. godine.

nom tih mera učinio se upravo pokušavaju odagnati pobude, želje, namere da vršenjem krivičnih dela može uvećati svoju imovinu ili bar sprečiti njeno umanj enje.

Tako se može reći da ove krivičnopravne mere upravo deluju destimulativno na učinio ca krivičnog dela, ali i na široke mase jasno manifestujući rešenost društva da niko ne može da ima koristi od vršenja krivičnih dela, odnosno od svog protivpravnog ponašanja. No, sigurno je, takođe u kriminalnoj politici često isticano shvatanje, da se sprečavanje i suzbijanje kriminaliteta bilo kod oblika, pa i imovinskog ne može efikasno sprovesti samo primenom krivičnih sankcija.

Naime, u toj borbi sa učinio cima krivičnih dela pored represivnih mera (bez kojih se ipak na sadašnjem nivou društvenog razvoja ne može) treba široko primenjivati različite mere i sredstva opšte i specijalne prevencije na svim nivoima koje bi preduzimali ne samo organi krivičnog pravosuđa i ne samo državni organi već i svi društveni faktori pa i pojedinci u društvu. Samo jedinstvenom, planskom, sistematskom i kontinuiranom aktivnošću svih ovih subjekata u zemlji, ali i okruženju može se ostvariti uspeh u sprečavanju ili suzbijanju kriminaliteta uopšte.

Literatura

Codice penale, Note richiami e indisi a curadi Sofo Borghese, Giudici del Tribunale di Milano, Milano, 1952.

Čejović B., *Krivično pravo u sudskoj praksi, Prva knjiga, Opšti deo*, Beograd, 1985.

Čejović B., *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, 2002.

Đurđić V., Jovašević D., *Praktikum za krivično pravo, Prva knjiga, Opšti deo*, Beograd, 2003.

Hassemer W., *Einführung in die Grundlagen des Strafrecht*, München, 1990.

Jovanović Lj., Jovašević D., *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, 2002.

Jovašević D., *Komentar Zakona o izvršenju krivičnih sankcija Republike Srbije sa sudskom praksom i pratećim propisima i Zakon o izvršenju krivičnih sankcija Republike Crne Gore*, Beograd, 2000.

Jovašević D., *Komentar Zakona o privrednim prestupima sa sudskom praksom*, Beograd, 2001.

Jovašević D., *Privredni prestupi u sudskoj praksi — Praktikum*, Beograd, 2001.

Jovašević D., *Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije*, Beograd, 2002.

Jovašević D., *Leksikon krivičnog prava*, Beograd, 2002.

Jovašević D., *Komentar Krivičnog zakona Republike Srbije sa sudskom praksom*, Beograd, 2003.

Jovašević D., *Zbirka zakona o prekršajima sa komentarom i praksom*, Beograd, 2004.

Kazenski zakonik Republike Slovenije sa predgovorom B. Penka i K. Stroliga, Ljubljana, 1999.

Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije, u redakciji N. Srzentića, Beograd, 1995.

Lazarević Lj., Vučković B., Vučković V., *Komentar Krivičnog zakonika Republike Crne Gore*, Nikšić, 2004.

Schonke A., Schroder H., *Strafgesetzbuch Kommentar*, München, 1976.

Schweizerisches Strafgesetzbuch Stand Am. 1. April 1996, Bern, 1997.

Скуратов J. И., Лебедев В. М., *Комментарии к Уголовному кодексу в Российской Федерации*, Москва, 1996.

Stojanović Z., *Politika suzbijanja kriminaliteta*, Novi Sad, 1991.

Stojanović Z., *Krivično pravo, Opšti deo*, Beograd, 2000.

Stojanović Z., *Komentar Krivičnog zakona SR Jugoslavije*, Beograd, 2002.

Zbirka krivičnih (kaznenih) propisa Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1998.

Zlatarić B., Damaška M., *Rječnik krivičnog prava i postupka*, Zagreb, 1966.

THE SYSTEM OF PENALTIES AGAINST PROPERTY IN THE CRIMINAL LAW OF SERBIA AND MONTENEGRO

Professor Dragan Jovašević, Ph.D.

Summary

Different criminal legal systems set forth different methods and measures in prevention and abolition of crime in general, and particularly crime against property, which prevails in the structure of contemporary crime. Criminal penalties are among them based on their nature, character, effect and significance. Considering specific character of criminal acts against property and their offenders, the law provides for the specific types of penalties: penalties — fine and confiscation of property and security measure-confiscation of item, which have both repressive and extremely preventive character. This paper examines the concept, features and characteristics of these criminal law measures both in our and in foreign criminal legal systems.

Keywords: criminal act, offender, property, criminal penalty, fine, security measure, confiscation of item